

Vuoden 2023 talousarvion laadintaohje

Kaupunginhallitus 30.08.2022 § 131
149/02.02.00/2022

Valmistelija: talous- ja hallintojohtaja Leena Sämpi

Kaupunginhallitus vastaa kuntalain 39 §:n mukaan mm. taloudenhoidosta, joten sillä on päävastuu myös talousarvion valmistelusta. Talousarvion ja -suunnitelman laadinnan ohjenuoraksi kaupunginhallitus antaa vuosittain talousarvion laadintaohjeet. Ohjeet sisältävät myös talousarvion laadintaprosessin aikataulutuksen.

Kannuksen kaupungin talouden kehitys

Kaupungin talouden tasapainottamistoimenpiteitä ja -linjauksia on tehty nyt 10 vuotta eli vuodesta 2012 alkaen. Tulo- ja kiinteistöverotasoja on korotettu ja kaupungin palvelurakenteita uudistettu monin tavoin. Tasapainottamistoimenpiteistä huolimatta kaupungin tilinpäätökset vuosilta 2016-2019 olivat alijäämisiä. Näinä vuosina alijäämää syntyi yhteensä 2 428 483 euroa. Vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätöksien ylijäämät kuroivat umpeen syntyneitä alijäämiä ja kasvattivat kaupungin taseen kertynyttä ylijäämää, jota vuoden 2021 tilinpäätöksessä on yhteensä 5 809 762 euroa.

Kaupungin toiminnan nettomenojen nousu oli 3,2 % vuonna 2021, mikä on hieman kuntien keskimääräistä tasoa (3,5 %) matalampi. Kaupungin toimintakate on jonkin verran korkeampi kuin Keski-Pohjanmaalla tai Suomessa keskimäärin, mutta matalampi kuin vastaavankokoisissa kunnissa.

Tuloveroprosenttia korotettiin 21,50 %:iin vuodelle 2018, mutta vasta vuodesta 2020 alkaen korotuksen vaikutus näkyi ansiotuloverokertymässä. Vuonna 2021 ansiotuloveroja kertyi hitusen vähemmän kuin edellisvuonna, mutta kiinteistöverotulot lisääntyivät n. 200 000 euroa ja yhteisöverotulot n. 500 000 euroa. Verotuloja kertyi vuonna 2021 yhteensä 20,0 milj. euroa. Vuoden 2022 talousarviossa verotuloja ennakoidaan kertyvän hieman vähemmän, eli n. 19,9 milj. euroa. Tilanne voi kuitenkin todellisuudessa hieman parantua kiinteistöverotulojen vaikutuksesta Mutkalammin ja Kaukasennevan tuulipuistojen rakentamisen edistyessä.

Vuoden 2022 talousarvio laadittiin ns. nollatulokseen eli 0 euroa ylijäämäiseksi. Kesäkuun puolivuotiskatsauksessa kaupungin talous oli 984 000 euroa ylijäämäinen, edellisvuoden kesäkuussa ylijäämää oli kertynyt 626 010 euroa. Puolivuotiskatsauksen yhteydessä laaditun tilinpäätösennusteen mukaan talousarvion mukaiseen nollatulokseen on mahdollista nipin napin ylittää. Tiedot ja ennusteet tarkentuvat syksyn kuluessa.

Kaupungin asukasmäärä oli kesäkuun 2022 tilanteessa 5 387 ja työttömyysprosentti 7,4 %. Joulukuussa 2021 asukkaita oli 5 390 ja työttömyysprosentti 7,8 %. Vuoden 2021 kesäkuussa työttömyysprosentti oli 8,7 %. Pohjanmaan ELY-keskusalueen työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on manner-Suomen toiseksi alhaisin (6,6 %). Koko maassa vastaava osuus on 9,0 %.

Vuoden 2023 talousarvioraami

Talousarvioraami vuodelle 2023 on laskettu seuraavasti:

- sosiaali- ja terveystaloustaloustyhtymä Soiten maksuosuuden määrärahavaraus 20 638 000 euroa on poistettu
- palo- ja pelastustoimen maksuosuuden määrärahavaraus 561 381 on poistettu
- muita toimintakulumäärärahoja on korotettu 2,5 % vuoden 2022 talousarviotasosta
- toimintatuotot ovat vuoden 2022 talousarvion tason mukaiset

Edellä kuvatuin kriteerein laskettu toimielinکوhtainen toimintakuluraami vuodelle 2023 on esitetty laadintaohjeen sivulla 9.

Suunnitelmavuosien 2024-2025 taloussuunnitelmat on laadittu huomioiden palkkaratkaisun korotusvaikutus, sähkön hinnan alentuminen, valmistuvien tuulivoimaloiden tuottama kiinteistöverotuoton lisäys sekä uuden Raasakan koulun poistovaikutus.

Vuoden 2023 talousarvioraami on 590 000 euroa ylijäämäinen, mutta toimielinکوhtaiset talousarvioesitykset tulevat todennäköisesti ylittämään raamin muun muassa sähkön ja elintarvikkeiden hintojen voimakkaan kustannusnousun vuoksi. Talousarvion laadinnan edetessä myös valtionosuus- ja verotuloarviot mahdollisesti vielä muuttuvat.

Kuntaliiton elokuussa antaman verotuloennusteen mukaan kaupungin verotulot tulevat vuonna 2023 olemaan n. 12,5 milj. euroa. Tuloveroprosenttia leikataan soteuudistuksen johdosta tämän hetkisten tietojen valossa 12,64 %, eli kaupungin tuloveroprosentti tulee olemaan 8,86 %. Leikkaus tarkentuu vielä syksyn kuluessa. Kiinteistöverotuloissa on huomioitu varovaisesti arvioiden Mutkalammin valmistuvan tuulivoimapuiston kiinteistöverotuotto.

Kuntaliitto on elokuussa 2022 julkaissut uusimman laskelman kuntien valtionosuuksista vuodelle 2023. Lopulliset valtionosuustiedot saadaan vasta joulukuussa sen jälkeen, kun talousarvio on jo hyväksytty kaupunginvaltuustossa.

Valtionosuudet pienenevät merkittävästi soteuudistuksesta johtuen. Ne ovat ensi vuonna suuruudeltaan n. 4,7 milj. euroa, kun vielä vuonna 2022 niitä on kertymässä n. 17,2 milj. euroa.

Investoinnit

Investoinnit toteutetaan siten, että ne tukevat strategiassa määriteltyjä strategisia hankkeita. Vuosien 2022–2024 taloussuunnitelman investointitaso on yhteensä 18 703 000 euroa. Mittavilla määrärahoilla varaudutaan muun muassa uuden koulun ja koulukeskusalueen tiestön rakentamiseen, kevyen liikenteen väylien rakentamiseen, Roikola–Rekilä -tien perusparantamiseen ja keskustan kehittämissuunnitelman mukaisten toimenpiteiden toteuttamiseen. Investointien toteutuessa kaupungin lainakanta kasvaa merkittävästi ja tulee ylittämään ainakin kuntien keskimääräisen tason. Talousarvion laadinnan yhteydessä laaditaan viitteellinen investointiohjelma vuoteen 2029 saakka.

Toiminnallisten tavoitteiden asettaminen

Kuntalaki edellyttää kunnan toiminnalta tavoitteellisuutta ja suunnitelmallisuutta. Valtuuston ja muiden toimielinten on talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksyttävä toimintaa ja taloutta koskevat tavoitteet siten, että kuntastrategiaa toteutetaan ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Kuntastrategian uudistamistyötä on tehty syksystä 2021 alkaen ja uusi kuntastrategia on tarkoitus hyväksyä kaupunginvaltuustossa 12.9.2022. Hyvinvointikertomuksen tuottama informaatio huomioidaan myös tavoitteiden asettamisen ohjaajana.

Talousarviokirjaan sisällytettävät tavoitteet asetetaan niin, että ne ovat konkreettisia ja sopusoinnussa keskenään. Niiden on oltava mitattavissa ja laadun arvioitavissa ja niiden toteutukselle on asetettava aikataulu. Tavoitteet asetetaan niin, että ne kattavat tehtäväalueen perustehtävät ja ovat toteutettavissa niihin osoitetuilla voimavaroilla. Tavoitteiden saavuttamiseksi määritellään toteutettavat toimenpiteet, joiden tuloksellisuutta seurataan ja arvioidaan. Asetettavien tavoitteiden tulee olla selkeitä, jotta niitä voidaan mitata mahdollisimman yksiselitteisillä ja konkreettisilla mittareilla ja menetelmillä. Mittarit voivat olla määrällisiä tai laadullisia.

Toimielimille asetetaan valtuuston päätettävät strategiset tavoitteet ja tulosalueille asetetaan toimielimien päätettävät operatiiviset tavoitteet sekä esitellään toimenpiteet, joilla asetettuihin tavoitteisiin on tarkoitus päästä. Tavoitteet asetetaan myös kaupungin konserniin kuuluville yhtiöille. Kaikkien talousarviossa asetettujen tavoitteiden toteutuminen raportoidaan puolivuotiskatsauksessa ja tilinpäätöksessä.

Hallintosäännön 24 §:n mukaiset lautakunnan, eli toimielimen ja sen alaisen toimialan tulosalueiden ja toimintayksiköiden keskeiset tehtäväkokonaisuudet sekä niissä tapahtuvat muutokset kuvataan talousarviossa. Tilivelvolliset yksilöidään tulosalue- ja virkakohtaisesti talousarviossa.

Riskien arviointi ja raportointi kytkeytyy kiinteästi vuosittaiseen

toiminnan ja talouden suunnittelu- ja raportointiprosessiin. Toimialat, tulosalueet ja toimintayksiköt laativat toimialaansa koskevan riskienhallintasuunnitelman, jossa määritellään merkittävämät riskit ja käytettävät riskienhallintatoimenpiteet, riskin hallinnanvastuuhenkilöt sekä mahdolliset aikataulut toimenpiteille. Riskienhallintasuunnitelma päivitetään vuosittain talousarvion laatimisen yhteydessä.

Talousarvion 2023 laadintaohje on oheismateriaalina.

Kaupunginjohtaja

Kaupunginhallitus hyväksyy vuoden 2023 talousarvion ja taloussuunnitelman 2023–2025 laadintaohjeen oheismateriaalin mukaisena.

Päätös

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti hyväksyä kaupunginjohtajan ehdotuksen asiassa.